

LIFE Szachownica/PL

PROJEKT nr LIFE12 NAT/PL/000012

fot. Maurycy Ingaczak

**Wykonanie zabiegów ochrony przyrody na terenie Specjalnego
Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 Szachownica**

*Carrying out necessary conservation work on a territory of
Szachownica Cave designated within Natura 2000*

www.lifeszachownica.pl

Nietoperze w ciągu dnia odpoczywają schowane w kryjówkach. Do często wybieranych schronień zaliczyć można jaskinie, sztolnie, podziemne bunkry i schrony, dziuple drzew, piwnice, studnie i kanały.

Nauka zajmująca się badaniem nietoperzy to chiropterologia. Jej nazwa pochodzi z łaciny i nawiązuje do nietypowego dla ssaków przystosowania nietoperzy do lotu. Termin „chiroptera” w dosłownym tłumaczeniu oznacza „rękoskrzydło”.

Okres godów przypadający na późne lato lub jesień nazywany jest swarmingiem lub rojeniem.

Rodzime gatunki żywią się owadami. Żerują o zmroku lub nocą wykorzystując do tego celu zdolność echolokacji, to jest wysyłają fale dźwiękowe i analizując powracające echo orientują się w przestrzeni.

Zima w klimacie umiarkowanym, oznacza spadek temperatur oraz zmniejszenie aktywności owadów. Przetrwanie tego okresu umożliwia nietoperzom hibernacja – stan odrętwienia, który pozwala na obniżenie tempa metabolizmu. Pierwotnie nietoperze hibernowały w jaskiniach, obecnie oprócz naturalnych podziemi, zwierzęta te przystosowały się do wykorzystywania piwnic, fortów, tuneli, schronów, studni. Nietoperze wykazują ścisły związek z zimowiskami - z reguły z roku na rok hibernują w tych samych obiektach.

ZAGROŻENIA

Nietoperze to zwierzęta, które cechuje niska rozrodczość. Dodatkowo uzależnienie od dostępności kryjówek letnich i zimowych, wysoka pozycja w piramidzie pokarmowej oraz niewielka obecnie liczebność i zagęszczenie powodują, że jest to wyjątkowo wrażliwa na zagrożenia grupa zwierząt. Do największych zagrożeń należą:

- stosowanie środków chemicznych zatruwających owady, stanowiące pokarm nietoperzy;
- zmniejszająca się ilość terenów podmokłych;
- wycinka drzew z dziuplami, będących schronieniami tych zwierząt;
- remonty dachów stanowiących ich siedliska oraz używanie toksycznych preparatów do konserwacji elementów drewnianych w konstrukcjach budynków;
- szczelne zamykanie otworów wlotowych do ich zimowych kryjówek;
- niepokojenie i zakłócenia ich hibernacji.

DLACZEGO WARTO CHRONIĆ NIETOPERZE?

Nietoperze pełnią istotną rolę w tępieniu szkodników owadzich. W ciągu nocy **1 nietoperz zjada do 3 000 komarów** Odchody nietoperzy (tzw. guano) jest jednym z najlepszych nawozów.

Wszystkie gatunki nietoperzy są w Polsce objęte ochroną ścisłą, na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2011r. Nr 237, poz. 1419). W stosunku do chronionych gatunków, zakazuje się m.in. ich płoszenia, przetrzymywania, zabijania oraz niszczenia ich siedlisk i kryjówek. Również badania prowadzone na nietoperzach wymagają specjalnego zezwolenia.

GDZIE ?
Projekt będzie realizowany w Jaskini Szachownica I, zlokalizowanej na Wyżynie Wieluńskiej, w Gminie Lipie. Obiekt znajduje się w szczytowej partii wzgórza wapiennego zwanego Krzemieną Górą. Jaskinia Szachownica I jest jedną z pięciu progłajalnych jaskiń, które stanowiły do lat 60-tych XX wieku jeden system jaskiniowy. W wyniku wydobycia wapienia doszło do przecięcia wzgórza i odsłonięcia korytarzy jaskini oraz oddzielenia ich wyrobiskiem byłego kamieniołomu.

CO ROBIMY ?
Głównym zadaniem przewidzianym w projekcie jest umocnienie stropu jaskini. Podstawowym celem planowanych działań jest zachowanie istotnego miejsca występowania nietoperzy oraz odpowiednich warunków siedliskowych dla tych zwierząt. Warunkiem utrzymania właściwego stanu ochrony nietoperzy na terenie przedmiotowego obszaru jest zatrzymanie dezintegracji stropu tego obiektu. Rezultatami projektu będzie zabezpieczenie stropów sal Jaskini Szachownica, zachowanie liczby i kubatury pomieszczeń wykorzystywanych przez nietoperze, utrzymanie w obecnym kształcie miejsc wlotu nietoperzy do jaskini oraz zapewnienie odpowiedniego dla nietoperzy mikroklimatu jaskini.

DLACZEGO?
Wzmocnienie jest konieczne ponieważ strop jaskini grozi zawaleniem. Obecny charakter jaskini jest efektem działalności człowieka związanej z eksploatacją górniczą na tym terenie. Ingerencja spowodowała osłabienie stateczności masywu skalnego. W wyniku eksploatacji górniczej nastąpiło naruszenie górotworu, między innymi poprzez sztuczne odsłonięcie dużych powierzchni ścian podlegających intensywnemu wietrzeniu fizycznemu. Zmienił się pierwotny mikroklimat jaskini na dynamiczny, a także rozszerzona została strefa wymarzania. Obecnie obserwuje się intensywny proces niszczenia stropu jaskini, który spotęgowany jest naturalnymi procesami przemarzania oraz zjawiskami krasowymi. Istnieje ryzyko całkowitego rozpadu obiektu, zawalenie części jaskini według wszelkich danych jest nieuniknione.

JAK?
Do zabezpieczenia Jaskini Szachownica zostanie zastosowana kombinacja metod służących do wzmocnienia podziemnych korytarzy w kopalniach. Iniekcyjne wzmocnianie górotworu od strony stropów jaskini, polegające na wtłoczeniu środka uszczelniająco-wzmocniającego w otwory wywiercone w stropie jaskini. Działanie to spowoduje zespolenie spękań w górotworze, uszczelnienie stropu przed migracją wody oraz konsolidację i wzmocnienie stropów wyrobiska. Wzmocnianie górotworu za pomocą kotwi z powierzchni, polegające na umieszczeniu w stropie jaskini kotew (żerdzi) do których wtłoczony zostanie środek klejący. W czasie wiązania środek iniekcyjny zwiększy objętość, co powoduje penetrację kleju w szczeliny i sklepanie popękanych skał. Głównym celem kotwienia będzie uzyskanie stateczności wyrobiska poprzez przejście przez kotwy naprężeń, głównie rozciągających, występujących w stropie.

PO CO?
Jaskinia jest schronieniem dla wielu cennych gatunków nietoperzy, w tym objętych ochroną w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej obszarów ochrony Natura 2000. Obiekt ten jest obszarem szczególnej koncentracji regionalnej tych zwierząt, niezwykle istotnym dla utrzymania ich populacji dla Polski oraz Unii Europejskiej. Jej zachowanie może mieć w perspektywie czasowej kluczowe znaczenie dla przetrwania tych zwierząt. Destrukcja obiektu jest jednoznaczna z utratą istotnego miejsca hibernacji tych zwierząt.

JAK MOŻESZ POMÓC?

Nie wchodź do jaskini. Powiedz innym, że nietoperze podczas hibernacji są bardzo wrażliwe na wahania temperatury. Odwiedzanie jaskiń zimą zakłóca spokój śpiących nietoperzy poprzez chwilowe zmiany temperatury i mikroklimatu. Sama tylko obecność ludzi w miejscach zimowania tych zwierząt powoduje wzrost aktywności nietoperzy, a wybudzenie jednego lub kilku z nich, może powodować obudzenie się pozostałych osobników zasiedlających dane zimowisko.

REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA W KATOWICACH

ul. Dąbrowskiego 22
40-032 Katowice
www.katowice.rdos.gov.pl

tel. (32) 42 06 801
fax (32) 42 06 884
sekretariat.katowice@rdos.gov.pl

Gmina Lipie

Beneficjent koordynujący projektu: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach instrumentu finansowego LIFE + oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Instrument finansujący LIFE+ - program zarządzany przez Komisję Europejską, który koncentruje się na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska.

www.ec.europa.eu/environment/life/index.htm

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) - państwowa instytucja, której celem jest udzielanie finansowego wsparcia przedsięwzięciom służącym ochronie środowiska i gospodarce wodnej. Instrumenty ekonomiczne, stosowane przez Narodowy Fundusz, przeznaczone są przede wszystkim na dofinansowanie dużych inwestycji o znaczeniu ogólnopolskim i ponadregionalnym.

www.nfosigw.gov.pl

